

Sławomir Sobczyk

Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
ssobczyk@asp.krakow.pl

Biblioteka Oodi w Helsinkach jako model nowoczesnej przestrzeni publicznej – analiza funkcji, architektury i społecznej roli biblioteki

(Helsinki's Oodi Library as a Model of a Modern Public Space – An Analysis of the Library's Functions, Architecture, and Social Role)

Słowa kluczowe: Biblioteka Oodi, bibliotekarstwo fińskie, Helsinki, ALA Architects, nowoczesna biblioteka, inkluzywna biblioteka

Abstrakt: Artykuł przedstawia Bibliotekę Oodi w Helsinkach jako model nowoczesnej przestrzeni publicznej, łączącej funkcje edukacyjne, społeczne, kulturalne oraz rekreacyjne. W tekście omówiono proces projektowania gmachu z udziałem społeczności lokalnej oraz innowacyjne rozwiązania architektoniczne, które kształtują otwartą i wielofunkcyjną przestrzeń. Przedstawiono również wielowymiarową rolę biblioteki w integrowaniu mieszkańców, wspieraniu edukacji cyfrowej oraz promowaniu partycypacji społecznej. Na podstawie obserwacji autora oraz rozmów z pracownikami biblioteki dało się wysnuć wniosek, że jest to instytucja inspirująca, miejsce sprzyjające współpracy, kreatywności i budowaniu tożsamości miejskiej.

Keywords: Oodi Library, Finnish librarianship, Helsinki, ALA Architects, modern library, inclusive library

Abstract: The article analyzes the Oodi Library in Helsinki as a model of a modern public space that integrates educational, social, cultural, and recreational functions. It discusses the design process involving the local community and innovative architectural solutions that shape an open and multi-functional environment. The article also presents the library's multifaceted role in fostering community integration, supporting digital education, and promoting social participation. Based on the author's observations and conversations with library staff, it can be concluded that the library is an inspiring institution – a place that fosters collaboration, creativity, and the development of urban identity.

Wstęp

Biblioteki publiczne od dawna pełnią na całym świecie kluczową rolę jako instytucje kultury, edukacji i integracji społecznej. W dobie dynamicznych przemian technologicznych, zmieniających się oczekiwań użytkowników oraz rosnącego znaczenia przestrzeni sprzyjających współpracy i kreatywności tradycyjna rola bibliotek ulega głębokiej trans-

formacji. W tym kontekście warto bliżej zaprezentować Bibliotekę Oodi w Helsinkach, otwartą w 2018 r. Stanowi ona model nowoczesnej przestrzeni publicznej, która integruje funkcje centrum kultury, edukacji oraz społecznego spotkania, tworząc wielowymiarową i inkluzywną przestrzeń [5, s. 75].

Oodi nie tylko kontynuuje misję popularyzacji wiedzy i zapewniania powszechnego dostępu do zasobów, ale także wyznacza nowe standardy w zakresie innowacyjnej architektury, poszerzenia oferty dostępnych usług i zaangażowania społecznego. Biblioteka ta stała się symbolem otwartej i aktywnej przestrzeni miejskiej, wspierającej dialog społeczny i budowanie tożsamości lokalnej. Finlandia, znana z wysokiego poziomu czytelnictwa oraz szerokiego dostępu do usług bibliotecznych, jest doskonałym przykładem konsekwentnej polityki edukacyjnej i kulturalnej, gdzie biblioteki pełnią istotną funkcję w życiu społecznym – jako centra nauki, spotkań i promowania kultury.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie Biblioteki Oodi jako modelu nowoczesnej przestrzeni publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem analizy jej funkcji, architektury oraz społecznej roli, jaką pełni w codziennym życiu mieszkańców Helsinek.

Metodologia

Analiza zawarta w niniejszym artykule opiera się na jakościowej metodzie obserwacji autora, który osobiście odwiedził Bibliotekę Oodi w Helsinkach. Obserwacja objęła przede wszystkim przestrzeń architektoniczną budynku oraz atmosferę panującą w różnych strefach biblioteki. Autor zwracał uwagę na aspekty funkcjonalne, estetyczne oraz społeczne, które wpływają na odbiór i wykorzystanie nowoczesnej przestrzeni publicznej.

Metoda ta pozwoliła na uzyskanie subiektywnych, lecz dobrze ugruntowanych wrażeń, które uzupełniają analizę teoretyczną o praktyczne doświadczenia związane z organizacją i aranżacją przestrzeni. Dzięki temu możliwe było ocenienie, jak funkcje biblioteki odpowiadają założeniom projektowym oraz celom społecznym wyznaczonym przez twórców i władze miasta.

Choć obserwacja jakościowa nie zastępuje badań ilościowych czy ankietowych, stanowi wartościowy wkład w zrozumienie roli Biblioteki Oodi jako modelu nowoczesnej, wielofunkcyjnej i otwartej przestrzeni publicznej.

Geneza powstania biblioteki

Biblioteka Centralna Oodi w Helsinkach to przykład nowoczesnej instytucji kultury, która wyrosła z głęboko zakorzenionych w fińskim społeczeństwie wartości demokracji, równości, partycypacji społecznej oraz powszechnego dostępu do wiedzy. Powstanie Oodi jest efektem długotrwałych przemyśleń na temat roli bibliotek w XXI w. Instytucje te traktowane są w Finlandii nie tylko jako miejsca wypożyczania książek, lecz także jako przestrzenie współpracy, kreatywności oraz rozwoju kompetencji cyfrowych i obywatelskich (fot. 1) [3, s. 22].

Fotografia 1. Budynek Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Idea stworzenia nowej, centralnej biblioteki dla Helsinek zrodziła się pod koniec lat 90. XX w. W 1998 r. ówczesny minister kultury Claes Andersson zainicjował publiczną debatę na temat potrzeby powstania instytucji, która odpowiadałaby rosnącym wymaganiom mieszkańców oraz podkreślała rolę edukacji i dostępu do informacji jako fundamentów społeczeństwa obywatelskiego [7]. Projekt ten stopniowo zyskiwał poparcie kolejnych rządów, bez względu na ich polityczną orientację, co świadczyło o jego znaczeniu dla całego społeczeństwa [17].

Prace koncepcyjne i przygotowawcze trwały do 2013 r., kiedy to ogłoszono międzynarodowy konkurs architektoniczny na budynek nowej biblioteki [8]. Zwyciężyła fińska pracownia ALA Architects, która zaproponowała innowacyjny projekt, łączący nowoczesną technologię, ekologiczne rozwiązania i otwartą przestrzeń dostosowaną do różnych grup użytkowników [3, s. 22]. Od samego początku zakładano, że Oodi będzie pełnić funkcję nie tylko biblioteki, ale również ogólnodostępnej przestrzeni miejskiej – tzw. „salonu miejskiego”, w którym mieszkańcy mogą spotykać się, pracować oraz uczestniczyć w życiu społecznym i kulturalnym [18, s. 9].

Budowa, finansowana przez miasto Helsinki oraz państwo, rozpoczęła się w 2015 r., a ukończono ją w roku 2018, przy całkowitym koszcie około 100 mln euro [4]. Realizacja inwestycji zbiegła się w czasie z obchodami stulecia odzyskania niepodległości przez Finlandię, zaś sama biblioteka stała się jednym z kluczowych projektów programu jubileuszowego „Finlandia 100” [11].

Szczególnie ważnym elementem procesu powstawania Oodi była szeroka partycypacja społeczna – władze miasta przeprowadziły konsultacje z mieszkańcami, gromadząc ponad

2300 propozycji dotyczących funkcji i wyglądu biblioteki [9, s. 26]. Część budżetu pochodziła z budżetu obywatelskiego, co zwiększyło zaangażowanie lokalnej społeczności i poczucie współtworzenia tej nowoczesnej przestrzeni publicznej [9, s. 26]. Projekt był na bieżąco prezentowany społeczności – zarówno architekci, jak i instytucje miejskie dbali o przejrzystość i aktywne informowanie obywateli o postępach oraz decyzjach projektowych, co budowało zaufanie i poczucie wspólnotowego charakteru przedsięwzięcia [7].

Nazwa „Oodi” („Oda”) symbolizuje hołd dla kultury, wiedzy i demokracji – wartości, które stanowią fundament fińskiej tożsamości narodowej [2, s. 640]. Zatem biblioteka jest nie tylko miejscem dostępu do książek, ale przede wszystkim przestrzenią celebrującą społeczne i humanistyczne ideały. Reprezentuje nowy model instytucji publicznej, która elastycznie odpowiada na potrzeby współczesnego społeczeństwa, stając się dynamicznym centrum społecznego zaangażowania i kulturowej aktywności [10].

Architektura i funkcje przestrzeni

Biblioteka Centralna Oodi w Helsinkach stanowi przykład nowoczesnej przestrzeni publicznej, która harmonijnie łączy wysoką jakość architektury z funkcjonalnością, dostępnością oraz zrównoważonym rozwojem. Zlokalizowana w samym sercu fińskiej stolicy, naprzeciwko gmachu parlamentu (Eduskuntatalo), po drugiej stronie placu Kansalaistori, została pomyślana nie tylko jako centrum wiedzy i kultury, lecz również jako symboliczny pomost między obywatelami a państwem. Lokalizacja biblioteki w otoczeniu kluczowych instytucji publicznych i kulturalnych podkreśla jej rolę jako współczesnego forum obywatelskiego (fot. 2).

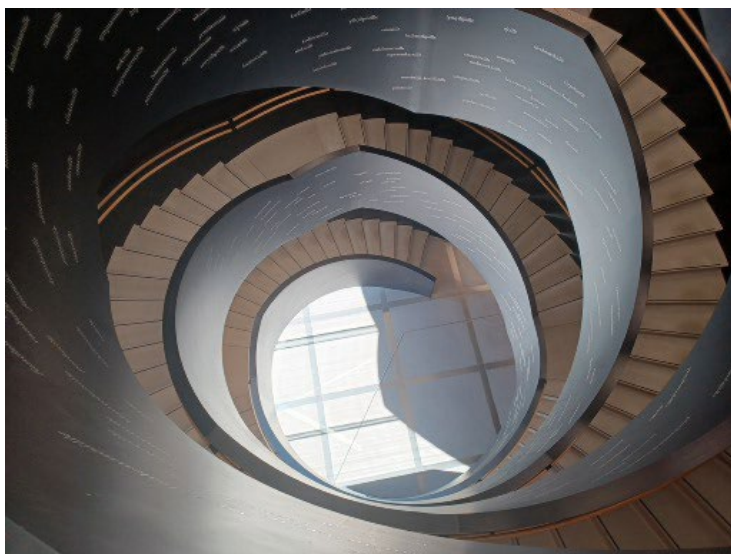
Fotografia 2. Budynek Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Budynek o całkowitej powierzchni 17 250 m² został zaprojektowany przez pracownię ALA Architects, kierowaną przez Juho Grönholma, Anttiego Nousjokiego i Samuli Woolstona [15, s. 1]. „Chęć ludzi do korzystania z budynku i dzielenia się nim w kreatywny i pełen szacunku sposób była dla nas wspaniałym doświadczeniem” – mówi Nousjoki [18, s. 9]. Jego koncepcja architektoniczna opiera się na idei „trzeciego miejsca” – przestrzeni niezależnej od domu i pracy, otwartej dla wszystkich, stwarzającej warunki do spotkań, nauki, odpoczynku i kreatywnej aktywności [14]. Architektura obiektu realizuje tę ideę poprzez wyraźne zróżnicowanie funkcji na trzech publicznie dostępnych poziomach (fot. 3).

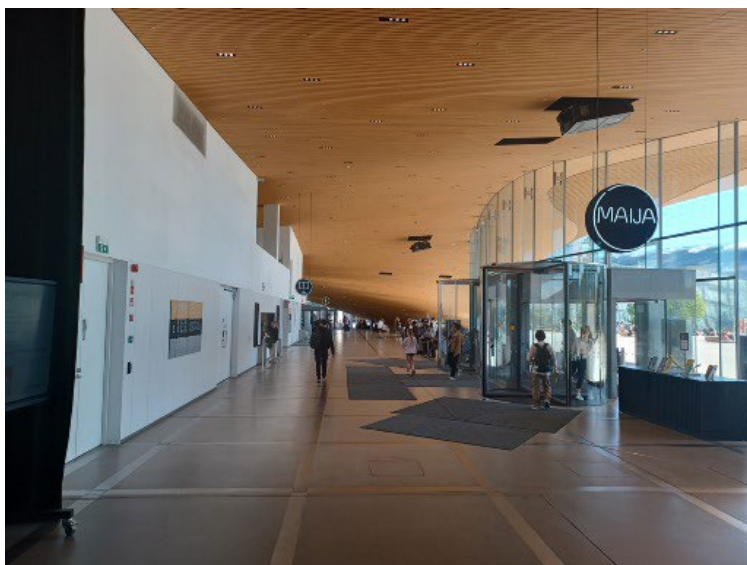
Fotografia 3. Klatka schodowa w Bibliotece Oodi

Źródło: fotografia własna.

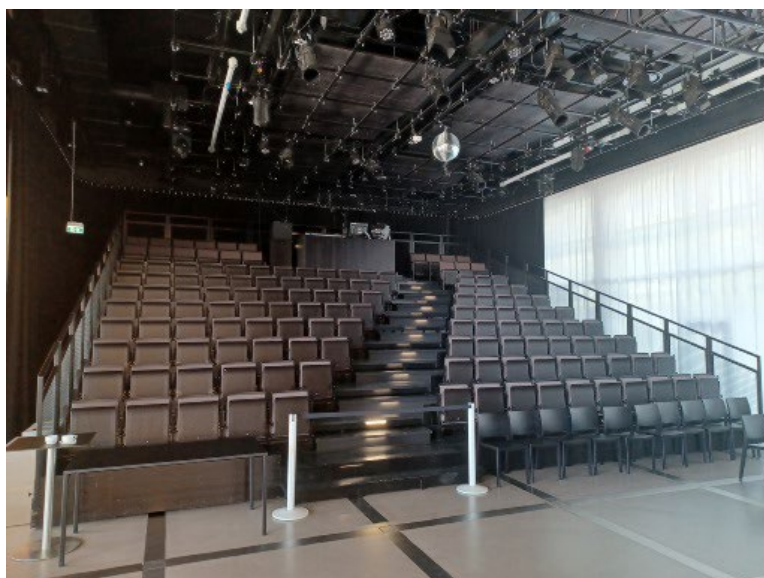
Parter pełni funkcję otwartej przestrzeni miejskiej, stanowiąc przedłużenie placu Kanalaistori (fot. 4). Mieszczą się tu m.in. strefy spotkań, recepcja, kawiarnia, restauracja z letnim tarasem oraz Kino Regina – sala projekcyjna Narodowego Instytutu Audiowizualnego (fot. 5). To dostępna codziennie, niekomercyjna strefa społeczna, w której użytkownicy mogą zarówno uczestniczyć w wydarzeniach, jak i korzystać z bibliotecznych usług w sposób swobodny i demokratyczny [3, s. 23].

Fotografia 4. Poziom parteru

Źródło: fotografia własna.

Fotografia 5. Kino Regina w Bibliotece Oodi

Źródło: fotografia własna.

Pierwsze piętro, nazwane „Attyką”, zawiera przestrzeń dedykowaną różnym formom aktywności – od cichych stref nauki po twórcze działania zespołowe [3, s. 23]. Znajdują się tu m.in. pracownie, sale multimedialne, FabLab, studia nagrań oraz pomieszczenia wystawowe. Układ architektoniczny kondygnacji wykorzystuje przestrzeń między kratownicami mostu, tworząc elastyczne i intymne wnętrza.

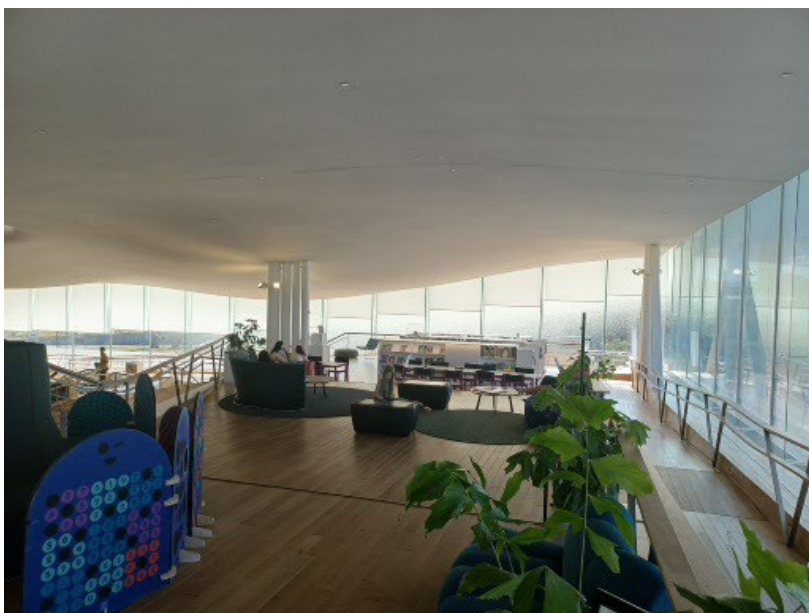
Na najwyższej kondygnacji znajduje się otwarta czytelnia, określana mianem „nieba książek” – pod falującym sufitem z okrągłymi świetlikami rozciąga się panoramiczna strefa lektury i refleksji, z dostępem do rozbudowanego księgozbioru, indywidualnych kabin do nauki oraz tarasu widokowego z widokiem na centrum Helsinek [14]. Atmosfera tego poziomu łączy klasyczne wartości bibliotek z możliwościami, jakie daje współczesna technologia i nowoczesna ergonomia (fot 6-12).

Fotografia 6. Czytelnia główna Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Fotografia 7. Antresola w czytelni głównej Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Fotografia 8. Czytelnia główna Biblioteki Oodi

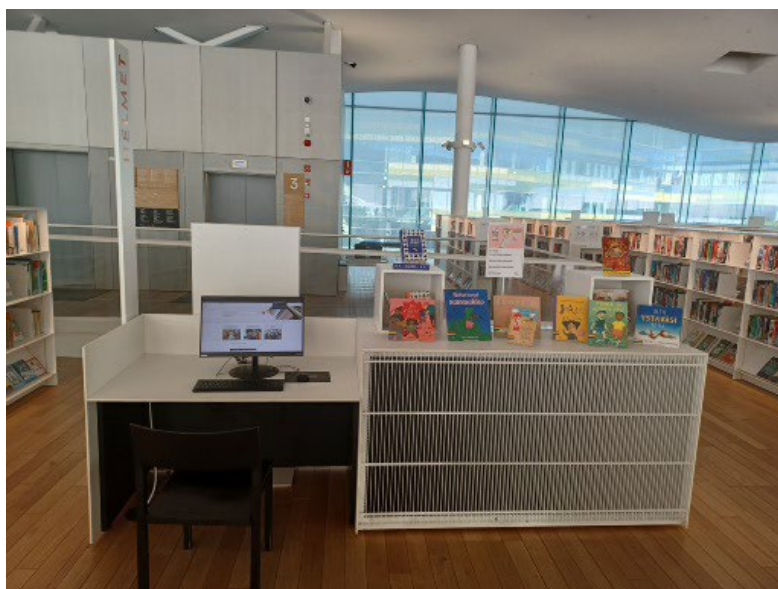
Źródło: fotografia własna.

Fotografia 9. Czytelnia główna Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Fotografia 10. Stanowisko komputerowe w czytelni głównej Biblioteki Oodi

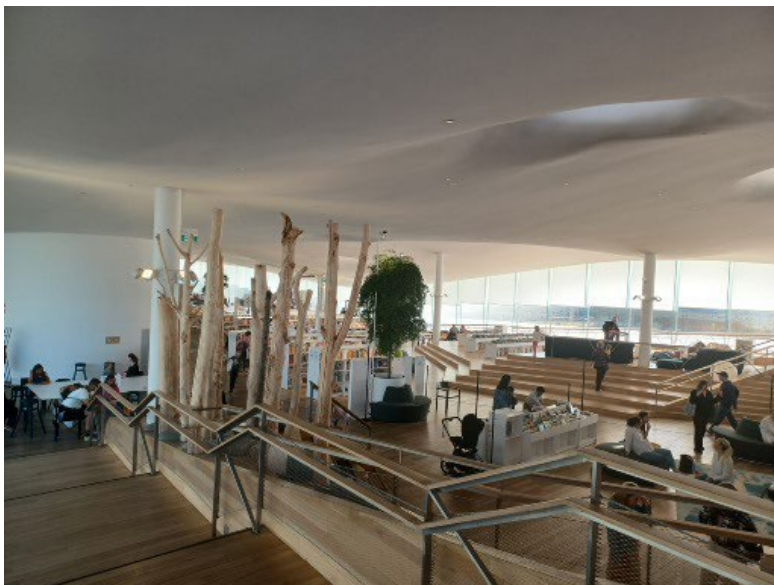
Źródło: fotografia własna.

Fotografia 11. Czytelnia główna Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Fotografia 12. Antresola w czytelni głównej Biblioteki Oodi

Źródło: fotografia własna.

Konstrukcja budynku opiera się na innowacyjnym rozwiązaniu – asymetrycznym, zamieszkanym moście rozpiętym na 109 metrów [1, s. 158]. Nośna struktura składa się ze stalowych łuków i kratownic, które umożliwiają otwarcie parterowej przestrzeni bez kolumn. Dzięki temu uzyskano dużą elastyczność aranżacyjną, wspierającą różne funkcje publiczne, w tym wydarzenia miejskie, wystawy, projekcje filmowe czy działania obywatelskie [1, s. 158].

W aspekcie materiałowym Oodi odzwierciedla dążenie do zrównoważonego rozwoju. Głównym budulcem ścian zewnętrznych jest lokalny fiński świerk – drewno o grubości 33 mm, użyte w prefabrykowanych panelach, zaprojektowanych z użyciem technologii parametrycznego modelowania 3D [3, s. 25]. Elewacja, w sposób płynny przechodząca w zadaszenie placu, tworzy przestrzeń półotwartą – zarówno funkcjonalną, jak i symboliczną. Zadaszenie to pełni dodatkowo rolę tarasu publicznego, służącego jako punkt obserwacyjny i miejsce spotkań mieszkańców.

Zastosowane rozwiązania techniczne wpisują się w założenia budownictwa niskoemisyjnego. Budynek spełnia standardy niemal zeroenergetyczne (nZEB), co osiągnięto dzięki wysokiej efektywności systemów instalacyjnych oraz pasywnym strategiom projektowania, takim jak optymalne doświetlenie naturalne, ograniczenie potrzeby klimatyzacji czy zintegrowane zarządzanie energią [14]. W celu zapewnienia większej funkcjonalności na wszystkich poziomach publicznych zastosowano podnoszone podłogi, co umożliwia rekonfigurację układów wnętrz. Cały proces projektowania i zarządzania realizowano przy użyciu metodyki BIM (Building Information Modeling) [14].

Wnętrza biblioteki utrzymane są w duchu skandynawskiego minimalizmu – dominują naturalne materiały, takie jak drewno, tkaniny i rośliny, a kolorystyka obejmuje stonowane barwy: biel, beż, zielenie i błękity. Duży nacisk położono na ergonomię, komfort użytkowników i różnicowanie akustyczne poszczególnych stref – od gwarnej przestrzeni integracyjnej po miejsca sprzyjające skupieniu i kontemplacji.

Ważnym aspektem funkcjonowania Oodi jest jej rola społeczna. Biblioteka oferuje znacznie więcej niż tradycyjne usługi biblioteczne – użytkownicy mają dostęp do kina, restauracji, przestrzeni wystawienniczych, punktu informacyjnego Helsinki Info, centrum Europa Experience, kuchni społecznej oraz placu zabaw Loru [12, s. 115-117]. Redukcja przestrzeni magazynowej i administracyjnej na rzecz funkcji publicznych świadczy o głęboko społecznym charakterze tej instytucji.

Biblioteka Centralna Oodi w Helsinkach stanowi wzorcowy przykład współczesnej biblioteki jako otwartej przestrzeni miejskiej. Jej architektura, funkcjonalność i lokalizacja czynią z niej nie tylko centrum kultury, lecz także miejsce aktywnego uczestnictwa społecznego, promującego edukację, dialog i demokratyczne wartości. Oodi ustanowiła nowy standard dla instytucji publicznych XXI w., łącząc technologiczną innowacyjność z humanistyczną wizją otwartego miasta. Projekt biblioteki stał się sztandarowym elementem fińskiej sieci bibliotek publicznych, zyskując uznanie na arenie międzynarodowej i wyznaczając nowe kierunki rozwoju dla bibliotek na świecie [3, s. 21]. W 2019 r., podczas Międzynarodowego Kongresu IFLA w Atenach, Oodi została wyróżniona jako najlepsza biblioteka publiczna na świecie, a rok później uhonorowano ją prestiżową nagrodą „The Best in Heritage” za jej wpływ na kształtowanie przyszłości dziedzictwa kulturowego [3, s. 21].

Estetyka i atmosfera

Biblioteka Oodi to przestrzeń publiczna, która łączy funkcjonalność z wyjątkowym doświadczeniem estetycznym i emocjonalnym. Już od pierwszego kontaktu budynek emanuje spokojem, otwartością oraz harmonią, wpisując się w ducha nordyckiej prostoty. Forma, kolorystyka i materiały wykorzystane w Oodi współgrają z otoczeniem, tworząc unikalne połączenie nowoczesności i bliskości z naturą. To miejsce, gdzie skandynawska tradycja projektowania spotyka się z innowacyjnym podejściem do przestrzeni publicznej.

Dominującym elementem estetycznym jest drewno klejone warstwowo, obecne zarówno w konstrukcji, jak i detalach wnętrza. Naturalne, ciepłe materiały nadają bibliotece przytulny charakter, rzadko spotykany w instytucjach tego typu. W połączeniu z przeszklonymi fasadami, miękkim światłem dziennym i zielenią roślin doniczkowych, Oodi tworzy atmosferę sprzyjającą nie tylko nauce i pracy, ale także odpoczynkowi i spotkaniom.

Duże przeszklenia zapewniają panoramiczny widok na park Töölönlahti oraz centrum Helsinek, podkreślając integrację budynku z miejskim krajobrazem. Naturalne światło, zmieniające się wraz z porami dnia i roku, wpływa na dynamikę wnętrza, tworząc żywą, inspirującą przestrzeń sprzyjającą koncentracji i twórczości.

Projektanci Oodi dążyli do stworzenia miejsca dostępnego dla wszystkich – niezależnie od wieku, statusu społecznego czy celu wizyty. Ta inkluzywność przejawia się zarówno w funkcjonalnych rozwiązaniach, takich jak brak barier architektonicznych i zróżnicowane strefy użytkowe, jak i w emocjonalnym wymiarze przestrzeni. Użytkownicy czują się tu zauważeni i mile widziani, co zachęca do długotrwałego pobytu bez presji i ograniczeń.

Badania Helsińskiego Centrum Bibliotecznego pokazują, że Oodi jest postrzegana zarówno jako „oaza spokoju w sercu miasta”, jak i miejsce pełne energii i życia. Te pozornie sprzeczne odczucia wynikają z przemyślanego podziału przestrzeni na różne strefy – od tętniącego życiem parteru z kawiarnią i miejscami do pracy grupowej, przez kreatywne laboratoria i przestrzenie multimedialne, po ciche czytelnie i strefy relaksu na wyższych kondygnacjach. Takie zróżnicowanie pozwala każdemu użytkownikowi znaleźć przestrzeń odpowiadającą jego potrzebom – czy to na aktywność, rozmowę, skupienie czy odpoczynek.

Równie istotnym elementem atmosfery jest komfort akustyczny. Starannie zaprojektowane materiały wykończeniowe, rozproszone źródła dźwięku oraz oddzielone strefy tematyczne umożliwiają współistnienie różnych aktywności bez wzajemnych zakłóceń. Dzięki temu Oodi łączy funkcję cichej czytelnia, społecznego salonu i kulturalnego centrum.

Estetyka Oodi – spójna, łagodna i pełna światła to nie tylko kwestia wizualna, ale także narzędzie budowania relacji z przestrzenią, innymi ludźmi i samym sobą. Wnętrza biblioteki wyrażają wartości, takie jak: otwartość, równość, wolność i wspólnotowość. Dzięki temu Oodi przekształca się z budynku w wyjątkowe doświadczenie i emocjonalny punkt odniesienia dla mieszkańców Helsinek i gości z całego świata.

Usługi biblioteki

Biblioteka Centralna Oodi redefiniuje rozumienie współczesnej instytucji bibliotecznej, oferując kompleksową i elastyczną strukturę usług odpowiadającą na potrzeby wielowymiarowego użytkownika XXI w. Zlokalizowana w samym sercu Helsinek, naprzeciwko Parlamentu Finlandii, Oodi integruje funkcje tradycyjnej biblioteki z rolami coworkingu, centrum kultury, laboratorium technologicznego oraz przestrzeni obywatelskiej. Jest otwarta przez siedem dni w tygodniu, od wczesnych godzin porannych do późnego wieczora, co umożliwia dostęp do jej zasobów i przestrzeni w elastycznym rytmie życia miejskiego [13].

Zbiory Oodi liczą ponad 100 tys. jednostek, w tym książki, e-booki, audiobooki, filmy DVD, gry planszowe i komputerowe oraz szeroką gamę czasopism [10, s. 21]. Kolekcja jest wielojęzyczna i zaprojektowana z myślą o różnych grupach użytkowników – w tym dzieciach, młodzieży, osobach starszych, migrantach oraz osobach LGBTQ+. Szczególnie wyróżnia się tzw. „Raj książek” na trzecim piętrze – przestrzeń czytelnicza oferującą literaturę w blisko 20 językach, największy w Helsinkach zbiór nut (ok. 9 tys. pozycji), bogatą kolekcję komiksów oraz „tęczowe półki” (Sateenkaarihyllä), dedykowane literaturze i materiałom dotyczącym różnorodnych tożsamości płciowych i seksualnych [10, s. 21]. Ponadto biblioteka zapewnia możliwość wygodnego zamawiania i odbierania materiałów z całej sieci bibliotek Helmet, posiadającej w sumie 3,4 mln jednostek oraz największą bibliotekę cyfrową w krajach nordyckich [10, s. 22].

Oodi to również przestrzeń sprzyjająca pracy, edukacji i twórczości. Znaleźć tu można: czytelnie, miejsca pracy indywidualnej, ciche strefy, elektryczne stanowiska z regulacją wysokości, dziesięć sal grupowych oraz tzw. Balkon Obywatelski z widokiem na zatokę Töölönlahti. Na drugim piętrze zlokalizowane są z kolei pokoje do gier konsolowych i VR oraz retro-konsole dla miłośników gier komputerowych, służące rozrywce nie tylko młodych czytelników. Dzięki otwartej infrastrukturze technologicznej użytkownicy mają dostęp do bezpłatnego Wi-Fi, komputerów, Internetu, skanerów, drukarek oraz innych urządzeń [16].

To, co wyróżnia ofertę Oodi, to zaawansowane usługi cyfrowe i techniczne. Przestrzenie typu FabLab i Miejska Pracownia umożliwiają samodzielne lub wspierane przez personel korzystanie z drukarek 3D, ploterów laserowych, frezarek CNC, maszyn do szycia, sprzętu lutowicznego, narzędzi do grawerowania czy nadruków tekstylnych [11]. Użytkownicy mogą projektować i tworzyć przedmioty codziennego użytku, naprawiać odzież lub realizować projekty artystyczne. Dodatkowo profesjonalne studia fotograficzne, nagraniowe i wideo umożliwiają rejestrację i edycję treści cyfrowych, digitalizację materiałów archiwalnych oraz tworzenie podcastów lub muzyki – z pełnym wsparciem technicznym personelu.

Biblioteka wdrożyła zautomatyzowany system zwrotu książek, obsługiwany przez robota mobilnego MiR200, który transportuje książki z punktów zwrotu do magazynu w piwnicy i dalej – na półki. Projekt robota został opracowany wspólnie z firmą Futurice oraz użytkownikami biblioteki i zakładał m.in. zastosowanie intuicyjnego interfejsu, prostotę obsługi oraz komunikacji niewerbalnej [13]. Robot wspomaga pracę bibliotekarzy, a jednocześnie stanowi element edukacyjny, promując nowe technologie wśród użytkowników.

Oferta Oodi uwzględnia także potrzeby dzieci i rodzin. Na trzecim piętrze znajduje się przestronna, kolorowa strefa dziecięca z interaktywną salą bajek ukrytą za sekretnym przejściem, plac zabaw Loru, stanowiska do przewijania oraz pokój dla niemowląt, a wszystko to z dostępem dla wózków [8]. Organizowane są liczne darmowe wydarzenia dla najmłodszych – od spektakli i koncertów po spotkania literackie i warsztaty. Dla młodych użytkowników dostępne są też gry, filmy i tematyczne kolekcje książek.

Oodi funkcjonuje również jako aktywne centrum życia kulturalnego i społecznego. W przestrzeniach, takich jak sala Maijansali (dla 170 osób), Kino Regina, szklana sala Kuto, studio Aura czy kuchnia warsztatowa, odbywają się regularnie szkolenia, warsztaty, spotkania autorskie, debaty, wystawy, projekcje filmowe i koncerty. Biblioteka udostępnia także strefę pop-up przeznaczoną dla organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich, która jest dostępna na preferencyjnych warunkach i przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [13].

Jak już wspomniano, Oodi została zaprojektowana w modelu partycypacyjnym, w ściślejszej współpracy z mieszkańcami Helsinek. W kampanii „Unel-moi!” zebrano ponad 2300 propozycji dotyczących funkcji i wyglądu biblioteki, a użytkownicy uczestniczyli także w procesie opiniowania budżetu partycypacyjnego, rozdysponowując 100 tys. euro na pilotażowe inicjatywy. Przy planowaniu funkcjonalności, oznaczeń i rozmieszczenia przestrzeni została wykorzystana metoda projektowania usług (tzw. service design), co pozwoliło dostosować bibliotekę do realnych potrzeb mieszkańców [9, s. 26].

Podsumowując, Oodi to coś więcej niż biblioteka – to dynamiczne, otwarte środowisko społeczno-kulturalne, które łączy tradycje z innowacjami. Umożliwia wypożyczenie książki, ale też organizację wydarzeń, pracę freelancera, naukę szycia zasłon, zabawę z dziećmi, komponowanie muzyki czy eksplorację technologii cyfrowych. To miejsce, które żyje razem z miastem i jego mieszkańcami, oferując przestrzeń dla każdego – bez względu na wiek, pochodzenie, styl życia czy poziom wiedzy.

Dzięki wszechstronnej ofercie, otwartości i zaangażowaniu społeczności Oodi uosabia ideę biblioteki przyszłości – elastycznej, integrującej różnorodne potrzeby, funkcjonującej w rytmie miasta i wspierającej rozwój demokratycznego społeczeństwa wiedzy.

Rola społeczna

Biblioteka Oodi w Helsinkach to instytucja redefiniująca rozumienie współczesnej biblioteki publicznej, pełniąc wielowymiarową rolę społeczną, edukacyjną i kulturalną. Oodi nie ogranicza się do tradycyjnych funkcji gromadzenia i udostępniania zbiorów – stanowi nowoczesne centrum integracji społecznej, dialogu międzypokoleniowego oraz współtworzenia kultury miejskiej. Dzięki swojej otwartej architekturze i przemyślanej koncepcji funkcjonalnej biblioteka stała się miejscem, w którym każdy – niezależnie od wieku, pochodzenia, statusu społecznego czy światopoglądu – może znaleźć przestrzeń dla siebie.

Jedną z kluczowych ról Oodi jest wzmacnianie więzi społecznych i przeciwdziałanie wykluczeniu. Biblioteka działa jako przestrzeń spotkań i współpracy, gdzie różnorodne grupy społeczne – rodziny, seniorzy, młodzież, imigranci, osoby samotne – mogą integrować się i uczestniczyć w życiu lokalnej wspólnoty. Regularnie realizowane są tu programy wspierające włączenie społeczne, takie jak kursy językowe, warsztaty międzykulturowe i wydarzenia tematyczne, które nie tylko ułatwiają integrację, ale też budują poczucie wspólnoty i zaufania społecznego. Biblioteka pełni zatem rolę miejskiego „mostu” – przestrzeni niwelującej podziały i wspierającej ideę społeczeństwa otwartego.

Oodi współtworzy miejską tożsamość Helsinek – nie tylko przez ofertę edukacyjno-kulturalną, ale także poprzez aktywne włączanie mieszkańców w decyzje dotyczące rozwoju instytucji. Przykładem tego są liczne inicjatywy miejskie i partnerstwa, które realizuje wspólnie z lokalnymi organizacjami i instytucjami [8]. Do ważniejszych projektów należą programy integracyjne skierowane do imigrantów i mniejszości narodowych, promujące dialog międzykulturowy oraz wspierające naukę języka fińskiego poprzez warsztaty i zajęcia edukacyjne [8]. Ponadto Oodi współpracuje z organizacjami zajmującymi się edukacją cyfrową, oferując bezpłatne kursy obsługi nowoczesnych technologii i narzędzi kreatywnych, co pozwala wyrównać cyfrowe szanse mieszkańców. Biblioteka angażuje się także w projekty artystyczne i społeczne, które sprzyjają integracji społecznej i rozwojowi lokalnej wspólnoty, organizując wystawy lokalnych artystów czy wydarzenia tematyczne skupione na ważnych problemach społecznych [8]. Dzięki takim działaniom Oodi staje się aktywnym uczestnikiem życia miejskiego, promując wartości otwartości i współpracy, co czyni ją nie tylko miejscem spotkań i nauki, ale także platformą dialogu społecznego.

Równie istotny jest edukacyjny wymiar działalności Oodi. Biblioteka oferuje szeroki wachlarz warsztatów, kursów i szkoleń skierowanych do różnych grup użytkowników. Szczególny nacisk kładzie się na rozwój kompetencji przyszłości – cyfrowych, technologicznych i kreatywnych – poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi, takich jak drukarki 3D, oprogramowanie do projektowania czy urządzenia multimedialne w przestrzeniach typu FabLab [13]. Inicjatywy edukacyjne skierowane są również do osób starszych, imigrantów oraz tych, którzy z różnych przyczyn mają ograniczony dostęp do edukacji formalnej, co pozwala przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu i edukacyjnemu. Oodi w ten sposób wspiera rozwój osobisty i zawodowy swoich użytkowników, oferując równe szanse niezależnie od punktu wyjścia.

Na poziomie kulturowym Oodi pełni rolę otwartego i dostępnego centrum promocji literatury, sztuki i twórczości. Organizowane są tu liczne wydarzenia kulturalne – spotkania autorskie, wystawy, koncerty, projekcje filmowe, debaty publiczne – które angażują mieszkańców i umożliwiają im aktywny udział w kulturze [8]. Biblioteka współpracuje z lokalnymi instytucjami kultury, artystami oraz szkołami, oferując programy edukacyjno-artystyczne zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. Tego rodzaju działania wzmacniają poczucie tożsamości kulturowej i budują szeroką ofertę uczestnictwa w kulturze na zasadach równego dostępu i partycypacji.

Biblioteka Oodi to także przykład realizacji idei tzw. „trzeciego miejsca” – przestrzeni między pracą a domem, gdzie mieszkańcy mogą odpoczywać, pracować, rozwijać pasje i bu-

dować relacje społeczne. W miejskim krajobrazie, gdzie często dominuje anonimowość, komercjalizacja i pośpiech, Oodi oferuje bezpieczne, neutralne i komfortowe środowisko do bycia „po prostu razem” – bez konieczności konsumowania czy uczestniczenia w zorganizowanych aktywnościach [8]. To właśnie ta funkcja, oparta na zaufaniu i dostępności sprawia, że biblioteka staje się integralną częścią codziennego życia wielu mieszkańców Helsinek.

W szerszym kontekście Oodi pełni również funkcję promocyjną i wizerunkową – nie tylko dla systemu bibliotek fińskich, ale i dla samego miasta Helsinki. Jest przykładem inwestycji w nowoczesną infrastrukturę społeczną, która łączy edukację, kulturę, technologię i partycypację obywatelską. Biblioteka przyciąga uwagę międzynarodową, stając się miejscem odwiedzin specjalistów, badaczy, projektantów i turystów zainteresowanych nowatorskimi rozwiązaniami w dziedzinie urbanistyki, architektury i rozwoju lokalnego [8]. Pokazuje, że inwestowanie w dostępne, wielofunkcyjne i otwarte przestrzenie publiczne może realnie wspierać rozwój społeczny, kulturowy i gospodarczy.

Oodi to nie tylko model nowoczesnej biblioteki – to przestrzeń synergii, gdzie spotykają się edukacja, kultura, technologia i społeczna odpowiedzialność. Jej działalność dowodzi, że instytucje publiczne mogą być nie tylko miejscem gromadzenia wiedzy, ale również aktywnym uczestnikiem i współtwórcą miejskiej rzeczywistości – bardziej zrównoważonej, równej, otwartej i wspólnotowej.

Użytkownicy w przestrzeni biblioteki

Wizyta w Bibliotece Oodi to coś więcej niż tylko standardowe korzystanie z biblioteki – to prawdziwe zanurzenie się w nowoczesnej przestrzeni publicznej stworzonej z myślą o użytkownikach. Już od pierwszych chwil zwraca uwagę niezwykła dostępność i otwartość tego miejsca, które naturalnie zachęca do bycia razem i interakcji. Poruszanie się po Oodi jest intuicyjne dzięki przemyślanej architekturze i logicznemu rozplanowaniu funkcji – każda część biblioteki ma swój niepowtarzalny klimat i cel.

Parter tętni życiem – to przestrzeń pełna energii, idealna do wspólnych działań, nieformalnych spotkań i kreatywności. To tutaj freelancerzy, młodzi ludzie i pracujący zdalnie chętnie korzystają z wygodnych stref coworkingowych, gdzie nowoczesność łączy się z funkcjonalnością. Użytkownicy doceniają łatwy dostęp do technologii oraz swobodę wyboru miejsca, co sprzyja spontanicznym rozmowom i wymianie pomysłów. Natomiast wyższe piętra oferują ciszę i skupienie – to strefy idealne do nauki, czytania czy pracy koncepcyjnej. Ten kontrast między dynamicznym parterem a wyciszonymi piętrami pozwala każdemu znaleźć przestrzeń odpowiadającą jego nastrojowi i potrzebom.

Personel Oodi to kolejny element, który użytkownicy szczególnie cenią. Bibliotekarze są nie tylko kompetentni, ale przede wszystkim serdeczni i pomocni. Towarzyszą odwiedzającym zarówno przy tradycyjnych usługach, jak i podczas korzystania z nowoczesnych technologii. Ich obecność daje poczucie bezpieczeństwa i komfortu, budując partnerską relację między biblioteką a jej gośćmi.

Oodi tętni życiem dzięki różnorodnym wydarzeniom, warsztatom i projektom kulturalno-edukacyjnym. Uczestnictwo w nich pozwala rozwijać zainteresowania, ale także nawiązywać kontakty i czuć się częścią lokalnej wspólnoty. Dla wielu mieszkańców Helsinek biblioteka to miejsce, do którego wracają nie tylko po książki, ale również po inspirację i wsparcie.

Różnorodność odwiedzających – od rodzin z dziećmi, przez studentów i freelancerów, aż po seniorów i turystów – świadczy o tym, że Oodi jest przestrzenią przyjazną i dostępną dla osób w różnym wieku i o zróżnicowanych potrzebach. Biblioteka łączy różne potrzeby i style życia, będąc symbolem miejskiej otwartości i równości. To przestrzeń, w której prywatność pracy i nauki harmonijnie współistnieje z publicznym miejscem spotkań i kreatywności.

Dla odwiedzających Oodi to nie tylko budynek, lecz doświadczenie, które zmienia sposób postrzegania przestrzeni publicznej i roli instytucji kultury. Pobyt tutaj inspiruje, otwiera na nowe możliwości i pokazuje, jak dobrze zaprojektowana przestrzeń może wpływać na jakość życia, relacje społeczne i rozwój osobisty.

Podsumowanie

Biblioteka Centralna Oodi w Helsinkach stanowi wzorcowy przykład nowoczesnej przestrzeni publicznej, która harmonijnie integruje funkcje kulturalne, społeczne, edukacyjne oraz technologiczne. Od momentu otwarcia 5 grudnia 2018 r., kiedy w zaledwie dwa dni odwiedziło ją 55 tys. osób, a milionowy użytkownik przekroczył próg budynku już po niespełna czterech miesiącach, Oodi zyskała status symbolu otwartości i innowacyjności [6]. Sukces ten potwierdził, jak silna była potrzeba stworzenia takiej przestrzeni w sercu miasta – dynamicznej, inkluzywnej i dostępnej dla wszystkich.

Oodi przekracza tradycyjne ramy biblioteki jako miejsca skupionego wyłącznie na udostępnianiu książek. Jest dziś tętniącym życiem centrum miejskim, przestrzenią spotkań, pracy grupowej, wydarzeń artystycznych, społecznych i edukacyjnych, w której każdy może odnaleźć coś dla siebie. Bogata i zróżnicowana oferta – od tradycyjnych zbiorów po nowoczesne technologie, drukarki 3D, studia nagrań i przestrzenie coworkingowe – odpowiada na potrzeby użytkowników w różnym wieku i o różnych zainteresowaniach, wspierając ich rozwój na wielu płaszczyznach.

Architektura budynku została zaprojektowana z myślą o człowieku i środowisku. Jasne, otwarte przestrzenie, przeszklone elewacje oraz wykorzystanie naturalnego światła i ekologicznych materiałów tworzą atmosferę sprzyjającą zarówno skupieniu, jak i współpracy. Dialog z otoczeniem – dosłowny i symboliczny – podnosi komfort użytkowników, jednocześnie podkreślając związki między nowoczesnością a naturą.

Społeczna funkcja biblioteki jest równie istotna. Oodi stała się miejscem integracji różnych grup mieszkańców, w tym imigrantów, młodzieży, rodzin, seniorów oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki licznym inicjatywom, takim jak warsztaty,

spotkania autorskie czy programy edukacyjne, biblioteka wzmacnia tożsamość lokalnej wspólnoty, promując dialog, empatię i uczestnictwo obywatelskie.

Ogromna popularność Oodi przyniosła jednak również wyzwania. Najważniejsze z nich to: niedobory kadrowe, przeciążenie systemów technicznych, niewystarczająca liczba materiałów i pomieszczeń [6]. Tak intensywne zainteresowanie spowodowało, że pojawiły się pomysły na częściowe komercyjne wykorzystanie przestrzeni – wynajem sal czy organizację konferencji. Mimo to Oodi pozostaje przede wszystkim biblioteką – instytucją publiczną, otwartą, demokratyczną i bezpłatną.

Oodi to model biblioteki przyszłości, łączącej dziedzictwo z innowacją. Pokazuje, że elastyczność, otwartość i inkluzyjność to filary rozwoju nowoczesnych przestrzeni publicznych. Inspiruje do tworzenia miast bardziej zrównoważonych, kreatywnych i zintegrowanych, w których biblioteka jest nie tylko instytucją kultury, ale ważnym elementem codziennego życia mieszkańców.

Bibliografia

1. DE NEUMANN Simon. Oodi – Helsinki Central Library. Making the architectural vision a reality. In *Nordic Steel 2019. The 14th Nordic Steel Construction Conference, 18-20 September 2019, Copenhagen, Denmark* [Dokument elektroniczny]. 2019. Tryb dostępu: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/cepa.1042>. Stan z dnia 25.05.2025.
2. DETLEFS Beate. Oodi – óda a finn könyvtárakhoz: új fiókkönyvtár-épület nyílt Helsinkiben. *Könyvtári Figyelő* [Dokument elektroniczny]. 2019, nr 4. Tryb dostępu: https://www.epa.hu/00100/00143/00358/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2019_04.pdf. Stan z dnia 25.04.2025.
3. GOLASZ-SZOŁOMICKA Hanna, SZOŁOMICKI Jerzy. Modernistyczna biblioteka Oodi w Helsinkach jako przykład eksperymentalnego centrum kulturalnego. *Builder*. 2025, nr 1, s. 21–27. ISSN 1896-0642.
4. HAAVISTO Tuula. *A Dream Come True of Citizens – the New Helsinki Central Library* [Dokument elektroniczny]. 2017. Tryb dostępu: <https://library.ifla.org/id/eprint/1790/1/207-haavisto-en.pdf>. Stan z dnia 25.05.2025.
5. HAAVISTO Tuula. Helsinki City Library, a Cornucopia of Urban Culture and Learning. *City, Culture and Education* [Dokument elektroniczny]. 2020, s. 75–79. Tryb dostępu: <https://www.edcities.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/oodi-english.pdf>. Stan z dnia 28.05.2025.
6. HAAVISTO Tuula. The concept of the new Helsinki Central Library Oodi – what does it mean to professionals and professional skills? In *Conference of the Association of Hungarian Librarians, 3 April 2019* [Dokument elektroniczny]. 2019. Tryb dostępu: https://mke.info.hu/wp-content/uploads/2019/04/Tuula_Haavisto.pdf. Stan z dnia 25.05.2025.
7. HAAVISTO Tuula, LIPASTI Pirjo, SAULI Antti. *Working with the citizens: planning the new Helsinki Central Library* [Dokument elektroniczny]. 2017. Tryb dostępu: <https://bid.ub.edu/en/38/haavisto.htm>. Stan z dnia 30.05.2025.
8. IGARASHI Tomoya, WATANABE Momoka, TOMITA Yumi, SUGENO Yuki, YAMAGISHI KOIZUMI Motoko. Public library events with spaces and collections: Case analysis of the Helsinki Central Library Oodi. *Journal of Librarianship and Information Science*. 2022, nr 3, s. 681–693. ISSN 0961-0006.
9. MAN Raluca. Oodi, un nou tip de bibliotecă în Helsinki (I). *Biblioteca: Revista de Bibliologie și Știința Informării*. 2020, nr 5, s. 21–28. ISSN 2668-618X.
10. MAN Raluca. Oodi, un nou tip de bibliotecă în Helsinki (II). *Biblioteca: Revista de Bibliologie și Știința Informării*. 2020, nr 6, s. 35–39. ISSN 2668-618X.

11. MUURINEN Lotta. *Oodi – the crown jewel of Finnish libraries* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://mikromarc.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/11/oodi-crownjewel.pdf>. Stan z dnia 18.05.2025.
12. OBUŠEKOVÁ Darina. Helsinská Knižnica Oodi – óda na vzdelanie. *Knižnica*. 2021, nr 2, s. 114–117. ISSN 1336-0965.
13. *Oodi Helsinki Central Library* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://oodihelsinki.fi/en/>. Stan z dnia 15.05.2025.
14. Oodi Helsinki Central Library. *ArchDaily* [Dokument elektroniczny]. 06.12.2018. Tryb dostępu: https://www.archdaily.com/907675/oodi-helsinki-central-library-ala-architects?utm_source=chatgpt.com. Stan z dnia 21.05.2025.
15. *Oodi opens in Helsinki, marking a new era of libraries in the world's most literate nation* [Dokument elektroniczny]. 2018. Tryb dostępu: <https://www.prnewswire.com/news-releases/oodi-opens-in-helsinki-marking-a-new-era-of-libraries-in-the-worlds-most-literate-nation-300758878.html>. Stan z dnia 26.05.2025.
16. ROGERS Thomas. Helsinki's New Library Has 3 D Printers and Power Tools. (And Some Books, Too.). *The New York Times (Arts/Design section)* [Dokument elektroniczny]. 06.12.2018. Tryb dostępu: <https://www.nytimes.com/2018/12/06/arts/design/helsinki-library-oodi.html>. Stan z dnia 08.05.2025.
17. SOININVAARA Anna-Maria. Die Bibliothek Oodi – ihre Entstehungsgeschichte und Bedeutung für die Gesellschaft. *Abi-Technik*. 2022, nr 1, s. 130–141. ISSN 0720-6763.
18. STENGER Wif. Helsinki's New Living Room – Oodi Library. *Scandinavian Review*. [Dokument elektroniczny]. 2021, Spring/Summer. Tryb dostępu: https://www.amscan.org/wp-content/uploads/2021/09/SR-Spring-2021_Oodi_Library.pdf. Stan z dnia 18.05.2025.